

nebyl dříve chráněn před českým, moravským a slezským, jako není chráněn dnes, naopak získal nabytím vlivu na politiku dopravní, tarifní atd. Slovensko a Podkarpatská Rus jsou země chudší než země historické, ale také než Maďarsko, a nad to za starého hospodářsko-politického systému patřily k zemím zanedbávaným, od nichž rozlišovány země favorisované, jako země alpské a střední Uhry. Většina slovenských bolestí jsou společné bolesti československé, ba často evropské. Nelze mluvit o zvláštní prosperitě slovenského průmyslu před rozpadem Rakousko-Uherska, jenž nikdy nesnesl srovnání s průmyslem v zemích českých. Nad to měl za jednu z podmínek prosperity nízké mzdy a bezprávné postavení slovenského dělnictva. Slovenský průmysl má v mnohém ohledu stejně výhodné podmínky prosperity jako v zemích českých, na př. stejně daleko k uhelným pánvím. Má k dispozici bohatství využitkovatelných vodních sil, výhodněji si opatřuje naftu domácí i cizí, má sice železné rudy horší kvality, ale má velké bohatství lesní a zemědělských produktů. Vinna je celková zaostalost. Třeba zvětšiti výnos zemědělství, zejména však v oboru státní správy budovati komunikace, stavby železniční, přístavní, silniční, regulace toků, jež také prospějí zaměstnáním necvičeného dělnictva.

MEZINÁRODNÍ POSTAVENÍ ČESKOSLOVENSKA DNES A PŘED DESÍTI ROKY.

Revue *Nové Čechy* zahájila své č. 7./8. úvahou Dr. Rudolfa Brože srovnávající mezinárodní postavení našeho státu dnes se stavem po skončení světové války. Byli jsme nesení všeobecným proudem víry ve vítězství spravedlnosti, svobody, sebeurčení, patřili jsme k táboru vítězů, ostře oddělenému od tábora poražených. Dnes prý není této víry, není spojenecké jednoty, každý stát se zajišťuje pro sebe předválečnými methodami mezinárodní politiky. Tehdy prchající německý císař byl symbolem starého řádu, triumfálně vítaný americký prezident symbolem řádu nového. Císař se sice nevrátil, ale americký prezident byl zrazen svým národem. Dnes se současně s diskussí o odzbrojení vyjednává o vojenské smlouvě mezi Itálií a Maďarskem. Souběžně s morálním ovzduším se změnila i politická konstelace, zejména v poměru Německa a Francie, bývalí nepřátelé usilují o poklidný sousedský poměr, jemuž se i my přizpůsobujeme. Hlavním však rozdílem pro naši mezinárodní posici jest dorozumění italsko-maďarské. Význam Maďarska neobyčejně stoupl, jak svědčí zejména projednávání stížnosti maďarských velkostatkářů postižených rumunskou pozemkovou reformou nebo projednávání případu svatogothardského. Maďarsko se připravuje k odvetné válce proti nám. Jeho spojenec Italie se chystá k válce s Jugoslavií o druhý břeh Jaderského moře. Naše spojení vůči Jugoslavii způsobuje, že stojíme jednou nohou na Balkáně, odvěkém zřídle zmatků a mezinárodních poruch. Naše mezinárodní postavení není zdaleka tak příznivé dnes, jako bylo před deseti lety. — Nechme stranou přesné určení mocenské hodnoty činitelů jsoucích ve hře i jejich skutečných tendencí, jež přesahuje meze poznámky, a všimněme si jen Brožových obecných úvah o úpadku vlivu myšlenek svobody, sebeurčení, demokracie, spravedlnosti, nové diplomacie atd. Brož z nich nevyvozuje závěru, ale často slyšíme a čteme závěr, že tedy jest třeba chopiti se pěstění tendencí vítězících, materiálních zájmů, mocenského vlivu atd., a vzdáti se oněch myšlenek ethických jako pošetilých snů. Jest to roztrpčený závěr psychologicky pochopitelný, ale naprosto nesprávný, jenž by hlásal v mezinárodní politice podporování toho, co jest proti nám, a opouštění toho, co jest pro nás.

LITERATURA.

FRANÇOIS CHARLES-ROUX: TROIS AMBASSADES FRANÇAISES À LA VEILLE DE LA GUERRE. Paris, Plon 1928. XLIII- 223 str.

Titul knihy »Tři francouzská velvyslanectví v předvečer války« je jistě lákavý pro Francouze, ale sotva upoutá cizince; páskový titul »Agonie míru« připomíná události, jež se nám už nezdají aktuál-

ními, a o nichž si myslíme, že je již dostatečně známe z četných knih o vzniku světové války. Ale sotva jsme začli číst, kniha nás zaujme. Poznáváme brzy, že to není jen historie tří francouzských velvyslanectví a že to není ani pouhé líčení agonie míru. Je to sám život — život tří hlavních měst, život tří zemí v oněch prvních dnech světového konfliktu, jejichž úzkost jsme prožívali i my. Knížka je tryptych, jehož jednotlivé obrazy se odehrávají v Londýně, Římě a Berlíně. Každé líčení vzniku světové války se snaží, aby bylo dokumentární; ne každé je však živé. A životnost líčení je kromě dokumentární ceny velikou předností knihy p. Charles-Roux. Autor, nynější vyslanec Francie v Československu, měl možnost pozorovati přímo místa i osoby dramatu. Od r. 1912—1914 byl prvním sekretářem velvyslanectví v Londýně a r. 1916 přišel na velvyslanectví do Říma. Nebyl sice v Berlíně, ale líčení berlínských událostí dává tušiti, že zná dobře tamějšího velvyslance Julia Cambona, bratra londýnského velvyslance Pavla Cambona.

Nejživější je první obraz »V předvečer boje v Londýně 22. června—4. srpna 1914«. Prožíváme všechny peripetie dramatu — od bezstarostného počátku, kdy Londýňané sotva reagovali na sarajevský atentát až po nadšený zpěv Marseillaisy pod okny francouzského velvyslanectví. A mezi tím houževnatý boj o to, na kterou stranu se postaví Anglie. Ten líčí p. Charles-Roux den ze dne, ba téměř hodinu od hodiny. Vidíme, jak se anglické vládní kruhy jen pomalu rozhodovaly, sledujeme napjatě vytrvalé úsilí velvyslance Pavla Cambona, úsilí, které musilo na konec dosáhnouti úspěchu. A dospíváme až k onomu večeru, kdy se Pavel Cambon vrací v noci po dni plném práce na velvyslanectví a dříve, než odejde do svého pokoje, staví se v kanceláři svých tajemníků. »O půlnoci počaly bít hodiny na krbu. Poslouchali jsme dvanáct úderů v nábožném tichu, a když odbil poslední, pravil staříčkový velvyslanec poněkud slavnostním tónem: »Pánové, Anglie vypověděla válku«. — Druhý obraz nás přenáší do Říma, do intrik, jimiž se Rakousko a Německo snažily zaplésti do války i třetího člena trojspolku. A opět ukazuje nám p. Charles-Roux celou trpělivou práci francouzského velvyslance Barrère, kterou ovšem velmi podpořovala protirakouská nálada italského národa. I tam je korunována francouzská diplomatická práce úspěchem. Když se p. Barrère doví o definitivní neutralitě Itálie a vrátí se do paláce Farnèse, najde na svém stole velikou mapu Evropy; první jeho pohled padne na alpskou hranici Francie: na této straně se nebude musit Francie starati o frontu. — Konečně Berlín. Autor líčí podrobně protifrancouzskou atmosféru od r. 1911, zákulisí německé koloniální politiky, velikášská extempore Viléma II., symptomy neústupnosti, exaltace, přepjaté nacionální ctižádosti. Připravuje tak scénu pro červnové a červencové dny 1914, ukazuje, že byly pouhým důsledkem celkové nálady vypěstované německou diplomacií. Tato neupřímná diplomacie, representovaná pokryteckým panem von Jagow, nemohla poslechnouti rozvážných slov Julia Cambona a musila nutně strhnouti do války Rakousko i vlastní národ. — Poslední stránky berlínského obrazu, v nichž se líčí, jak Němci zacházeli s vyslanci cizí země jako se zajatci nejhoršího druhu, ilustruje dobře nacionální zuřivost předválečného Německa.

Avšak kniha p. Charles-Roux není jen líčením dějinných fakt. Dává nám nahlédnouti i do vnitřního diplomatického života a tyto pohledy nejsou nezajímavé. Vidíme především, jak se vytvářejí diplomatické situace. »Veřejnost, která nezná podmínek mezinárodního života, často se ptá, jaký důvod způsobil některou náhlou událost, tak třeba zasáhnutí některého státu do války i myslí často, že nalezne tento důvod v úsilí či jednání posledních hodin. Avšak v devíti případech z deseti vysvětluje se ona událost vztahy, které byly předem vytvořeny a pečlivě udržovány po dlouhá léta«. Tak Pavel Cambon připravil v míru tajné úmluvy mezi generálními štáby Francie a Anglie, Barrère pak si zajistil už 1902 tajný slib Itálie, že zůstane neutrální v případě útoku Německa na Francii. Velikou úlohu hraje tu osobní prestiž diplomatova a Francie byla šťastna, že měla v rozhodující chvíli na hlavních diplomatických bojištích muže jako byli Pavel a Julius Cambon a Barrère. Každý z nich byl v zemi, kterou znal lépe než kdo jiný, a když se jednalo o to, aby tam sklízel, tedy sklízel to, co trpělivě a bez únavy po léta sázel a opatroval. — Při četbě knihy p. Charles-Roux vynořilo se mi také několikrát heslo našeho státu: »Pravda vítězí.« Autor ukazuje totiž na mnoha místech, že francouzští velvyslanci nebyli nikterak mefi-

stofelské osobnosti, jež by užívaly machiavelských prostředků. Naopak, často jejich velikou výhodou byla hlavně jejich dobrá a spravedlivá věc » mnohem více ceněná v mezinárodních stycích, než se myslí«. To jim dovoľovalo jednati s loyálností, taktem a mírou, kdežto němečtí diplomaté se dopouštěli neobratných mezinárodních hrubostí, jako kníže Lichnowsky, který žádal anglickou neutralitu i pro případ porušení neutrality belgické, nebo pan de Flotow, který chtěl vynutiti vstup Italie do války lži-vými zprávami.

Knihá p. Charles-Roux zaujme nejen svými fakty, nýbrž i svým podáním. Jeho dějiny předválečné diplomatické Evropy jsou velmi životné; jeho povahokresby ukazují, že je pronikavým pozorovatelem; jeho líčení, psané elegantním, často obrazným slohem, je značně barvité. Ke knize napsal pěknou předmluvu Jacques Seydoux, ředitel politického oddělení francouzského zahraničního ministerstva.

Dr. Konstantin Jelínek.

ANDRÉ SIEGFRIED: AMERIKA PO SVĚTOVÉ VÁLCE. Přeložil Dr. Karel Hoch. Praha »Orbis« 1928.

André Siegfried jest již znám českému čtenářstvu z Hrušova překladu svého spisu »Dnešní Anglie«, vydaného přede dvěma roky rovněž v Orbisu. Tehdejší Siegfriedova analyza hospodářské, politické a sociální Anglie vyvolala vším právem mnoho pozornosti, protože to byl prvý spis do češtiny přeložený, který s dokonalou objektivností a při tom s neobyčejnou ostroostí postřehu, připraveného obsáhlým předchozím studiem a podrobnou znalostí anglosaského světa, přesně vyznačil úlohu této nejdůležitější složky politiky nejen evropské, nýbrž i politiky světové. S tím větším požadavky dlužno přistoupiti k této druhé knize Siegfriedově do češtiny přeložené, věnované podle jejího titulu sice poválečné Americe, ve skutečnosti však obsahující celou vývojovou linii Spojených Států a doplněnou výhledy do budoucnosti právě tak přesvědčivými, jako je jeho ostatní líčení vybudované na zcela konkrétních faktech.

Siegfried je Francouz, a třebaže svá studia anglosaské světové oblasti ničím nezatížil, co by bylo odvozovati z jeho románského původu, velmi snadno zatěžujícího při známé antithesi obou oblastí, přece proniká složitá a vypěstěná francouzská kultura na každé stránce. Jest to především skvělé rozvržení spisu ve tři části, kulturně-morální, hospodářskou a politickou, zakončené pak závěrem sice velmi krátkým, obsažnějším však než několikavazkové dílo. Nenarazíte tu nikde na únavnou spleť faktů a dokladů, nýbrž dostává se vám jich věcnosti v jakémisi plynulém toku, udržovaném v neustávajícím pohybu objektivitou dokonalého znalce věci a povýšeného nad zájem o užší či širší jejich výsek. Jest to obdivuhodná historie vzniku a rozvoje nejmohutnějšího státního celku, jež znají dějiny lidstva, historie, v níž vzrůst mravních hodnot se povznáší nad kazatelské souzení, aby bylo lze zkonstruovati ono jedinečné — a proto Evropě těž nikdy plně pochopitelné — prostředí, v němž jest pak budována bezpříkladná organizace hospodářská se všemi svými přednostmi i se vším svým nebezpečím. Siegfried všude předvádí živoucí organismus národa v plné a ničím neomezované životnosti, a nikde se nenechává svěsti ke schematům, jež právě při posuzování Ameriky mají pro Evropana velkou přitažlivost. Kniha jest přímo nabita vývojovou dramatičností, jež nedovolí ani na okamžik ulpěti na ztrnulosti historiografově. Život je předmětem tohoto studia, a opět život je jeho výsledkem. K tomu přistupuje skvělý styl, jehož hodnota nebyla v českém překladu ničím dotčena, styl, který má smysl i pro vtíp a jemně zabroušenou ironickou poznámku, tak osvěžující tam, kde vše svádí k tomu, aby byly hromaděny číslice na číslice až k úplnému zatopení a desorientaci čtenářově. Siegfried jich také užívá a ne malou měrou. Umí však čísti v statistických tabulkách a zejména dovede bezpečně vycítiti souvstažnost jejich jednotlivých kolon, z nichž pak evokuje obraz, o jehož životnosti a průkaznosti se statistikovi nikdy ani nezdálo při sbírání tohoto ohromného materiálu.

V prvě části knihy líčí Siegfried dramatický konflikt mezi protestantským živlem anglosaským, jež representují původní kolonisačtí američtí a odbojníci třinácti původních osad proti Anglii, a mezi